

b) Van-e testi vagy szellemi fogyatkozása, vagy egyéb különös ismertető jele az arcán, karján és minő? . . . . .

14. Vagyoni viszonya? . . . . . vagyon-  
talan — némi vagyonnal bír — vagyonos.

15. Atyjának családi és utóneve? . . . . .

16. Anyjának családi (leánykori) neve és utó-  
neve? . . . . .

Ha tehát a csendőrség a nyilvántartó hivataltól a gyanúsított előéletéről tudakozódni akar, ezeket az adatokat feltétlenül be kell szereznie.

De nagyon hasznos szolgálatot tesznek az igazságszolgáltatásnak a csendőrörsök, ha ezeket az adatokat lehetőleg minden esetben iparkodnak beszerezni. A nyilvántartás ugyanis csak akkor lesz teljes és helyes, ha ezek az adatok pontosak. A kir. ügyészségek és a járásbíróóságok azonban a legtöbb esetben a terhelt személyi adatait csak azok bemondásai alapján állapíthatják meg, míg a csendőrségnek módjában van ellenőrizni, hogy a bemondott adatok helyesek-e és igazak-e?

A bűnügyi nyilvántartó hivatal pontossága érdekében tehát első sorban a csendőrség tehet sokat, ha a fenti adatokat már a nyomozás elején összegyűjti és feljegyzi.

## 5. A büntettestről általában és a szokásszerű büntettestről.

Aki a büntettet és a büntettest eredménnyel akarja nyomozni, annak ismernie kell a bűnözés világát, azokat az utakat, amelyen a büntettes halad, mert ha ismeri a büntettes járását, sokkal könnyebben akad a nyomra. Ezért, aki jó nyomozó akar lenni, annak nem szabad megelégedni azzal, hogy kiderítette magát a cselekményt, megállapította, hogy a

lopás vagy gyilkosság követtetett el és a tettest kézrekerítette, hanem igyekezzék a büntettek életét, szokásait és fogásait is kitanulni.

Ehhez adunk a következőkben néhány útmutatást.

Ha figyelemmel kísérjük, hogy akik mint büntettek elkövetői elénk kerülnek, miért estek a bűnbe, úgy azt látjuk, hogy ezek jelentékeny részét az élet különböző körülményei vitték be a bűn szerencsétlenségébe. Ilyen bűnözési okok például: az éhség és nyomor, hitelezők, uzsorások szorongatása, pénzvágy, szerelmi féltékenység, a hűtlen szerető megboszulása, ellenségeskedésből, pereskedésből kifolyó harag, a bűntársnak, terhelő tanunak láb alól eltevése, más által való felbujtás, felbérelés, gyermekölésnél, magzatelhajtásnál a nyomor és szégyen elől való menekülés, s számtalan más ily lelki nyomoruság. Másfelől pedig az elmebetegség és örület különböző fajai kergetik a bennük szenvedőket a bűnbe. Ezekben az esetekben megfigyelhettük, hogy a büntettest csak egyes alkalmakkor fellépő okok vezetik, s a büntettest csak akkor követett el ily cselekményt, mikor az a különös alkalmi ok nála fellépett s őt ösztökélte a gonosztetre. Így a télben munka nélkül maradt családapa, aki, hogy siró gyermekei éhségét csillapítsa: vascsöveket lop; az elhagyott nő, aki csábítóját vitriollal csufítja el; a parasztlegény, akit duhajkodás közben haragosa arcul ütött és ezért ő azt a kezébe akadt széklábbal fejbe sújtja; a pervesztes atyafi, aki a pernyerő atyafiának a házát reá-gyújtja és számos más eset, amelyekről azt szoktuk mondani, hogy: „az alkalom szüli a tolvajt!“ A büntettek ezen osztálya az alkalom, a felindulás s a véletlen bűnözői, akik az élet más viszonylataiban emberi és polgári kötelességeiknek rendesen megfelelnek, a törvényvel összeütközésbe nem kerülnek, legtöbbször rendes polgári foglalkozásuk van, egyszóval ha azt az

egy cselekményt el nem követik, sem azelőtt, sem azután nem lehetne ellenök kifogás. Ezekkel szemben egész külön osztálya a büntetteknek az u. n. szokásszerű vagy üzletszerű büntettek faja. Ezek szembe helyezkednek az egész társadalmi renddel, mindennel, amit a polgár helyesnek, jónak és tisztességesnek tart; egyedüli foglalkozásuk és keresetforrásuk az, hogy folyton büntetteket követnek el. Ez az ő iparuk, üzletük s a hogy a földmivelésnek a szántás, vetés, a kereskedőnek a vevők kiszolgálása a foglalkozása, úgy a szokásszerű büntettes szájában az a szó, hogy ő „dolgozik“, annyit jelent, hogy lop, betör, csal és hamisít. A börtön neki baleset, ami munkájában történetesen utoléri, úgy mint a gyári munkást a láb-törés.

Majdnem minden büntettet képviselnek ezek a szokásszerű büntettek. Ilyen az utazó gonosztevő, aki ma itt, holnap ott, de mindenütt ismeretlenül követ el lopást, betörést, rablást, vasutak elleni merényleteket, gyakran gyilkosságot is. A nemzetközi szélhámos, aki mint fodrász, pincér, néha mint színházi szolga eltanulta az uri fellépést és jobb körökbe furakodik. Előkelőségnek, mágnásnak, magasrangu hivatalnoknak adva ki magát, ékszereket rendel, kölcsönöket kér, házasságot ígér s így csapja be áldozatait; vagy adóvégrehajtónak, ellenőrző tisztviselőnek adja ki magát, s pénztárvizsgálat ürügye alatt lop. Zsarol, különösen oly egyéneket, akiket fajtalan hajlamuk miatt megfenyegethet, hogy ha a hallgatásért nem fizetnek, feljelenti őket. Másfajta a zsebtolvaj, aki vasuti állomásokon, népgyűléseken, kiállításokon, lóversenyeken, fürdőhelyeken „dolgozik“; a szállodai tolvaj, aki elegáns szállodába száll, s hamis kulccsal járja végig a szobákat. Más, mint hamis játékos, pénzhamisító, betörő, besurranó tolvaj, kasszafuró, kasszarobbantó, lakásfosztogató vagy bankrabló üzi a „mesterségét“. Azután jön a keres-

kedő, aki üzletet nyit és mihelyt hitelt kapott, csődöt mond, a pénzközvetítő ügynök, aki könnyü pénzforgást ígér, előlegeket vesz fel, de pénzt sohasem szerez, az uzsorás, a hamis tanu, a zsaroló zugujságiró, a csaló zugügynök, akik akárhányszor évekig úgy járnak kelnek, mint tisztességes adófizető polgárok. S hogy a sort, amelyet még nagyon messze lehetne folytatni, befejezzük: a kerítő, aki emberhussal kereskedik és az angyalcsináló, aki üzletszerűen üzi a magzatelhajtást és gyermekgyilkosságot.

Ezek nagyjában azok a cselekmények, amelyekkel a szokásszerű büntettes foglalkozik. Nagyon érdekes megfigyelni azt is, hogy mint a tisztos polgári életben az emberek szakmák szerint osztják meg a munkát, s ki fűszeres, ki papirkereskedő, férfiszabó, nőiszabó, varga, csizmadia, felsőrész készítő, épületasztalos, butorasztalos, úgy a gonosztevők is szakmákra oszlanak. Van aki csak kabátot lop, aki csak ékszerboltokban működik, zsebtolvaj, aki lóversenyről lóversenyre jár, csaló, aki mindig házasságszédelgést üz és egyik a másik szakmáját nem zavarja, de nem is próbál mást, mint amelyet megtanult.

Van a cselekmények között nem egy, amely tán enyhébb beszámítás alá esik és ennek megfelelően kisebb büntetést is von maga után, mint számos alkalmi bűnöző tette: a hivatásos vasuti tolvaj, aki esetleg alvó szomszédja zsebéből 50000 koronát tartalmazó pénztárcáját kihuzta, semmiesetre sem követett el olyan súlyos bűncselekményt, mint az a parasztlegény, akit egy alkalommal lelke rávitt, hogy éjjel régi haragosát meglesse és leüsse, mert hiszen az előbbi lopás vétségéért — legfeljebb, ha már két ízben büntetve volt: lopás büntetéseért fogja a bíróság elítélni, — míg a parasztlegény esetleg gyilkosság, de mindenesetre szándékos emberölés büntetéseért hosszú tartamu fegyházzal fog lakolni. De ha nem a cselekményt nézzük, hanem az embert, a bűnöző egyént

magát, úgy a vasuti tolvaj maga sokkal veszedelmesebb egyéniség a társadalomra és a közbiztonságra nézve, mert ő azoknak a fajához tartozik, akik teljesen kiléptek a tisztességes társadalomból, s a bűnözés világához csatlakoztak, nem is szólva arról, hogy ez a tolvaj, ha reá kerül a sor, ölni is kész zsákmányáért. De veszedelmesebb a szokásszerű büntetett azért is, mert rajta érni, tettét kinyomozni sokkal nehezebb és számtalanszor nem is sikerül.

A szokásszerű büntettek serege ugyanis, mint valóságos szervezett banda tömörül a polgárok közbiztonsága ellen. A régi betyárvilágot, az Alföld rémjait, a szegénylegényeket — a csendőrség elszánt vitézségének sikerült kiirtani. Ezek a bandák erőszakos rablási cselekményeket vittek végbe, amelyek ma már nagyon ritkán fordulnak elő és a mai közbiztonsági szolgálat mellett alig is lehetségesek. Helyükbe a szokásszerű büntettek bandája lépett harcba a közbiztonsággal. Ennek azonban nem a nyílt erőszak a fegyvere. Itt járnak kelnek gyanutlanul közöttünk, s a laikus nem is veszi észre, hogy a közös cél: a bűn mily szorosán köti őket egybe. Állandó buvóhelyeik vannak, amelyek tisztességes lakásnak vagy vendéglői helyiségnek látszanak; orgazdáik céges boltban rendes kereskedést folytatnak; akármelyik nappal előkelően él, mint a hirhedt betörő: Papacosta és társai, akik Bécs legelső nyilvános helyiségeinek voltak állandó vendégei, mint külföldi gyémántkereskedők, este az Operában bérelt páholyban jelentek meg és éjfél után végezték a kasszabetöréseket. És ha ma a fényes palotasorok között élnek, holnap a külvárosok piszkos lebujaiban bujdosnak, vagy prostituáltaknál rejtőznek és azok tartják el őket, máskor mint csavargók, toloncok utaznak tovább, vagy egy komédiás, cirkuszos társaság tarka sokadalmában tűnnek el szem elől: egymást mindig megtalálják és ki ma ebben, holnap abban a csoport-

ban folytatja bűnös életét. Anélkül, hogy a szó szoros értelmében szervezve lennének, a bűn mint erős kapocs füzi őket egybe; ennek semmi se érdekesebb jele, mint az az általános tolvajszokás, hogy aki egyszer elárulta a többit, azt, ha ugyan meg nem ölik, de legalább megjelölik az arcára, a pofájára mért készurással. Az ilyentől aztán a többi óvakodik. (A csendőr az ilyen megjelölt egyénekkal lehetőleg alaposan foglalkozzék.)

Legnagyobb veszedelme azonban a közbiztonságnak az, hogy a szokásszerű büntettes mindazt, amit az ember a technika és az ipar terén a maga helyes és jó céljaira feltalált, azt az ő bűnös céljaira hasznosítja. A szélhámos, a hamis játékos, a bankrabló és a vasuti tolvaj gyorsvonaton utazik; a gőzhajó s az automobil rendelkezésére áll a menekülő gonosztevőnek is, ki cinkostársaival sürgönyöket vált és telefonon csapja be megrendelésekkel a jámbor kereskedőt. A betörők a legujabb alaku műtőeszközzel lakatot nyitnak, az ébresztő órát pokolgépnak használják fel, a kasszatolvaj ma már nem furja a kasszát, hanem robbantó anyagokkal, széngázzal szétrobbantja, avagy vasfalát megolvasztja. A legfinomabb műszaki szerek nekik a büntettek elkövetésére nyújtanak segílyt, s a nagyvilági közlekedés az ő számukra is nyit utat a hatóság elől való menekülésre. Úgy haladnak ők is, amint a világ halad!

Így van felfegyverkezve az az ellenség, mely a társadalom biztonsága ellen tör. A társadalom vitéz katonája ezen ellenséggel szemben; a csendőr. Leghathatósabb fegyvere az, ha őket minél alaposabban ismeri, eszejárásukat, nyomaikat követni tudja, s a tudás minden eszközét megragadja nyomaik kutatására.

## 6. Eljárás az elzüllött és büntettes gyermekekkel és fiatalokkal szemben.

A nyomozó igen gyakran jön abba a helyzetbe, hogy olyan gyermekekkel és fiatalokkal van dolga, akik bűncselekményt követnek el, vagy olyan viselkedést tanúsítanak, hogy attól kell félni, hogy elzüllebenek és büntettesekké válnak. Ez az eset ma mindig gyakoribb. Az élet folytonosan nagyobbodó nehézségei, bonyolultságai súlyos gondok elé állítják a szülőt, a nevelés mindig nehezebb lesz és több gondot okoz és a gyermek mindig jobban ki van téve rossz hatásoknak, rossz példáknak és kísértéseknek, csábításoknak. Különösen láttuk ezt a háború előtt és a háború után bekövetkezett nehéz időkben. A nyomozónak két fontos szempontból kell az ilyen körülményekre ügyelnie. Először tudnia kell, hogy a szokásszerű büntettes, akiről az előbbi fejezetben szó van, nem a felnőtt korban lett egyszerre azzá, hanem hosszasan fejlődik és már gyermekkorban rossz tulajdonságokat árul el; azért lesz pedig szokásszerű gonosztevő, mert ezek a rossz hajlamok, tulajdonságok nála szokásokká válnak, utóbb azután megrögződnek és javíthatatlanokká lesznek. Számos nagyszabású betörő és csaló, gyermekkorában mindössze boltból cukrot vagy néhány koronát lopott, apró csínytevéseket követett el, de azután az elhanyagolt nevelés, folytonos rossz környezet és példa juttatta oda, hogy javíthatatlan gonosztevő lett belőle. A másik nagyon fontos szempont az, hogy igazán csak a gyermekkorban és kora fiatalságban lehet az embert teljesen megjavítani; a gyermek könnyen veszi el rossz szokásait, de könnyen is veszi fel azokat. Felnőttnél a hibákról való leszoktatás már nehezen megy. Minél szorgosabban és pontosabban foglalkozunk a gyermekkori bűntevőkkel, annál kevesebb felnőtt gonosztevővel és megrögzött büntetesszel lesz dolgunk.

Meg kell jegyeznünk és mindig szem előtt tart-  
 sunk, hogy a gyermek rosszasa, csínyjei és bünte-  
 vései nem annyira a rossz szándék megrögzöttségé-  
 nek következményei, hanem inkább gyermeki termé-  
 szete ingatagságának, ösztöneinek következménye :  
 az okok pedig nem annyira őbenne magában, hanem  
 inkább környezetében és azokban a befolyásokban  
 keresetők, amelyeknek környezetében és nevelésé-  
 ben nőtt fel. A nyomozónak tehát a gyermekek által  
 elkövetett bűncselekménnyel kevesebbet kell foglal-  
 koznia, mint egy felnőtt büntettesnél, hanem inkább  
 bizonyos jóindulattal és a gyermek lelkébe való mé-  
 lyedéssel kell megtudnia sorsának azon körülmé-  
 nyeit, melyek őt a romlás útjára sodorták. Mert a  
 fiataloknál nem a bűncselekmény megtor-  
 lására, hanem ennek megelőzésére törekszik az állam-  
 hatalom. Pontosan meg kell azért mindig tudni, hogy  
 a gyermeknek mi volt az eddigi sorsa, hol nevelték  
 eddig, van-e apja, anyja, nem árva-e avagy törvény-  
 telen gyermek, akivel apja nem törődik és anyja is  
 szabadulni akar tőle; nem kitett, elhagyott gyer-  
 mek-e; meg kell tudni, hogyha szülei vannak, hogy  
 azok milyen életet élnek, nem ők tanították-e rosszra,  
 küldték őt lopni és koldulni? A jó nyomozó a maga  
 körletében könnyen meg fogja tudni állapítani eze-  
 ket a viszonyokat és körülményeket és mindezekre  
 jól előre hívja fel a hatóságok vagy a bíróság  
 figyelmét.

A magyar büntető törvények szerint 12-ik évig  
 a gyermek bűnvádi felelősségre nem vonható, 12—18  
 évig pedig az elkövetett bűntett is vétséggé enyhül  
 s a fiatalokhoz, kihágások esetén pedig  
 a rendőri hatóságokhoz tartozik. A törvény azonban  
 gondoskodott arról, hogy az a gyermek, aki még 12-ik  
 évét be nem töltötte, a fent írt okokból mégis gondos-  
 kodásban részesüljön, valamint, hogy azok a fiatal-  
 korúak, akik 12-ik életévüket meghaladták, de szo-

rosabb értelemben véve bűncselekményt nem követtek el, gondoskodásban részesüljenek akkor, ha magatartásukból arra lehet következtetni, hogy előbbutóbb valami rossz fát tesznek a tűzre. A törvény gondoskodott róla, hogy azok a gyermekek és fiatalok, akik bűnvádi felelősségre nem vonhatók, szintén részesüljenek olyan gondoskodásban, amely biztosítja őket arról, hogy nem fognak tovább zülleni és büntettségé válni. Ennélfogva a nyomozónak minden ilyen gyermek esetét be kell jelentenie a fiatalkorúak bíróságának. Óvakodni kell természetesen attól, hogy minden apró gyermekcsínyt nagy dolognak vegyen. Különösen nem szabad ezeket a csínyeket komolyan venni, ha oly gyermekről van szó, akinek tisztességes szülei vannak, akik őt rendesen nevelik, viszont kisebb dolgokat sem szabad elnézni, ha a gyermek züllött és erkölcstelen környezetben van.

A gyermek bűncselekményei leginkább lopások szoktak lenni; a lopások gyakran egész jelentéktelenek, de fontosak lehetnek, ha a gyermek rossz környezetben van, vagy ha a felnőttek bujtották fel. Akkor is veszedelem forog fenn, ha ez a lopás szokászerű, gyakran ismétlődik. A nyomozó elé gyakran kerül csavargó gyermek, ilyenek a magyar alföldön is nagy számmal vannak. Elszöknek hazulról, faluról falura vándorolnak, cselédnek állnak be paraszt házakhoz, de hamarosan meg is szöknek. Ezek között vannak ártatlan, kalandvágyó gyermekek, akik azonban a rossz nevelés miatt szöktek meg hazulról, de vannak köztük olyanok is, akik veszedelmes csavargókká válhatnak. Az ilyen gyermek vallomásának rendszerint nem igen lehet hitelt adni, mert a gyermek amugyis élénk képzelő tehetségét a folytonos kóborlás még jobban felizgatja. Ilyen gyermekek a valótlan mesék tömegével árasztják el a nyomozót és nagyon kiteszik annak, hogy a puhatolás során ez

messze vidékre hiábavaló utakat tesz meg. Ezért, hogyha gyorsan és a közeli helyen nem tud a nyomozó felvilágosítást szerezni, leghelyesebb ha a gyermeket őrizetbe veszi és átadja a legközelebbi fiataalkorúak bíróságának.

A csavargó gyermekek között sok a gyenge elméjű és az elmebeteg. Ezekre különösen vigyázni kell. Ezek beszédje többnyire értelmetlen vagy hibás, cselekedeteik és mozgásaik esetlenek. Ilyeneket haladéktalanul be kell szállítani a fiataalkorúak bíróságához.

Az elzüllött és büntettes gyermekek kihallgatásánál óvakodni kell mindennemű erőszaktól. Ez csak nagyobb zavarokat okoz, mert a gyermek félelemből, vagy természetes ravaszságból amugy sem fog igazat mondani, sőt az erőszak vagy fortély még jobban megzavarja és a nyomozót félrevezeti. Ezért a nyomozó lehetőleg alkalmazzon a kikérdezésnél olyan tanukat, akik a gyermekkel való foglalkozáshoz értenek, pl. tanítót, lelkészt, vagy gyermekmenhelyi felügyelőt.

A nyomozónak nagy és nehéz feladatai között kevés ideje, türelme lehet a gyermekek apró dolgaival foglalkozni, de meg kell jegyezni azt, hogy ennél hálásabb munkája alig van, mert minden megmentett züllött gyermek valószínűleg kevesbíteni fogja a későbbi közveszélyes és szokásos büntettesek számát.